

René Guénon

Inițiere și realizare spirituală

TRADUCERE DIN LIMBA FRANCEZĂ:

TEODORU GHIONDEA

EDITURA HERALD

București

Cuprins

PREFAȚĂ	9
I. Împotriva popularizării	15
II. Metafizică și dialectică	21
III. Maladia angoasei	31
IV. Obiceiul împotriva tradiției	39
V. Despre ratașamentul inițiativ	45
VI. Influențe spirituale și „egregore”	61
VII. Necesitatea exoterismului tradițional	67
VIII. Mântuire și Eliberare	73
IX. Punct de vedere ritual și punct de vedere moral	79
X. Despre „glorificarea muncii”	85
XI. Sacru și profan	91
XII. Despre „convertire”	95

XIII. Ceremonial și estetism	101
XIV. Noi confuzii	109
XV. Despre pretinsul „Orgoliu intelectual”	117
XVI. Contemplarea directă și cea prin reflectare	123
XVII. Doctrină și metodă	129
XVIII. Cele trei căi și formele inițiatice	135
XIX. Asceză și ascetism	145
XX. <i>Guru și Upaguru</i>	151
XXI. Adevărații și falșii învățători spirituali	155
XXII. Înțelepciunea înnăscută și cea dobândită	161
XXIII. Activitate inițiativă colectivă și „prezență” spirituală	167
XXIV. Despre rolul unui guru	173

Cuprins

XXV. Despre treptele inițiatice	181
XXVI. Împotriva „chietismului”	185
XXVII. Nebunie aparentă și înțelepciune ascunsă	193
XXVIII. Masca „populară”	201
XXIX. Unirea extremelor	209
XXX. Spiritul este în corp sau corpul este în spirit?	215
XXXI. Cele două nopți	223
XXXII. Realizare ascendentă și descendentă	233
ANEXĂ	249

PREFAȚĂ

Presimțindu-și, probabil, sfârșitul apropiat, în lunile care au precedat moartea sa, René Guénon ne-a dat câteva indicații cu privire la desăvârșirea operei sale atunci când el nu va mai fi printre noi. În scrisorile din 30 august și 24 septembrie 1950 își exprima dorința, între altele, de a fi reunite în volume articolele pe care nu le utilizase în cărțile sale deja publicate. „Ar fi numai, scria el, dificultatea de a ști în ce fel să fie aranjate pentru a forma un ansamblu cât mai coerent posibil, ceea ce mi-ar fi imposibil să o spun eu însumi în acest moment... Dacă vreodată aș putea să pregătesc ceva, lucru de care mă îndoiesc, din nefericire, din ce în ce mai mult, aș prefera, înainte de toate, să întocmesc una sau două culegeri de articole despre simbolism și poate o urmare la *Aperçus sur l'Initiation*¹, căci mi se pare că ar fi și alte articole care ating acest subiect și care ar putea forma un al doilea volum.”

Lucrarea pe care o prezentăm acum este prima realizare a dorinței formulate de René Guénon. Am ales-o pentru a inaugura seria de cărți postume deoarece putea fi gata mai repede decât cele care privesc simbolismul pe care René Guénon l-a considerat pe primul plan și pentru că subiectul tratat ni se pare că prezintă un interes crescând.

După o primă examinare a articolelor lăsate de René Guénon, credem că opera postumă nu va cuprinde mai mult de șapte volume, inclusiv acesta. Îndelungata și delicata muncă

¹ A se vedea René Guénon, *Scurtă privire asupra inițierii*, trad. Roxana Cristian și Florin Mihăescu, Ed. Herald, București, 2022. (N. tr.)

de clasificare și de coordonare a textelor nu este atât de avansată pentru a putea indica încă de pe acum titlurile definitive și data probabilă a publicării diferitelor lucrări, dar sperăm că circumstanțele ne vor permite ca numeroșii admiratori ai aceluia care a pus în lumină doctrina tradițională, de atât de mult timp uitată în Occident, să nu aștepte prea mult.

*

Este necesar să spunem acum câteva cuvinte despre compoziția prezentei lucrări. Așa cum am văzut mai înainte, René Guénon nu ne-a lăsat nicio indicație privitor la ceea ce urma să publicăm, astfel încât nouă ne revine responsabilitatea pentru acest lucru. Textul pe care îl prezentăm este integral și în exclusivitate scris de René Guénon. Nu am adăugat, modificat și nici eliminat nimic, excepție făcând textele care necesitau aceasta în raport cu prezentarea în volum a unor articole izolate, adesea motivate de o împrejurare oarecare și care nu coincideau cu ordinea pe care noi am adoptat-o pe capitole, pe care am considerat-o corespunzând cel mai bine dezvoltării gândirii autorului. În privința acestei ordini îi datorăm cititorului câteva explicații.

În *Scurtă privire asupra inițierii*, René Guénon a ținut să definească natura inițierii, care este în mod esențial transmiterea, prin rituri specifice, a unei influențe spirituale destinată să permită ființei, în speță omul, să atingă starea spirituală pe care diferite tradiții o desemnează ca „stare edenică”, apoi să se înalțe la stările superioare ale ființei și, în fine, să obțină ceea ce se poate numi, fără deosebire, „Eliberare” sau starea de „Identitate Supremă”. René Guénon a precizat condițiile inițierii și caracteristicile organizațiilor care sunt abilitate să o transmită și, mergând pe acest drum, a arătat pe de o parte distincția care trebuie să se facă între cunoașterea inițiată și

cultura profană și aceea nu mai puțin importantă între calea inițiativă și calea mistică.

Prezenta lucrare precizează, completează și lămurește toate acestea în mai multe moduri. Articolele care o compun permit să fie grupate în patru părți.

În prima parte, autorul tratează despre obstacolele mentale și psihologice care pot să se opună înțelegerii punctului de vedere inițiativ și căutării unei inițieri; acestea sunt: credința în posibilitatea de a „populariza” orice cunoștință, confuzia între metafizică și dialectică, cea din urmă fiind expresia necesară și imperfectă a celei dintâi, și interesul pentru opinia publică.

A doua parte precizează și dezvoltă unele puncte foarte importante care privesc natura inițierii și anumite condiții pentru căutarea acesteia. În *Scurtă privire asupra inițierii* autorul mai degrabă a afirmat decât a explicat necesitatea ratașării¹ inițiatice. Această demonstrație face obiectul primului capitol din cea de a doua parte în care este luat în discuție, între altele, cazul în care inițierea este obținută prin mijloace obișnuite, normale. Capitolul următor distinge net influența spirituală propriu-zisă de influențele psihice care îi sunt ca un „veșmânt”. Aceste precizări odată făcute, se abordează o problemă cu totul capitală, pe care René Guénon nu a considerat că este necesar să o trateze până la momentul respectiv într-un mod special, deoarece aceasta îi părea rezolvată dinainte prin ansamblul opere sale apărute anterior: este cea a necesității unui exoterism tradițional pentru aspirantul la inițiere. Acest capitol este completat în mod firesc cu studiul despre mântuire și Eliberare, care este „justificarea” metafizică a exoterismului.

¹ Cuvântul în limba franceză este *rattachement* = a atașa din nou, a relega; preferăm să utilizăm cuvântul „ratașare” pentru a sublinia sensul special al termenului inițial (și inițiativ); căzut dintr-o stare edenică, omul tinde la restaurarea acesteia. (*N. tr.*)

Legându-se direct de subiectul precedent, capitolele IX, X și XI arată cum „viața obișnuită” poate fi „sacralizată” până la a-și pierde orice caracter „profan” și a-i permite individului o participare constantă la Tradiție, ceea ce constituie una dintre condițiile cerute pentru trecerea de la inițierea virtuală la inițierea efectivă. Dar trebuie recunoscut că în lumea occidentală, chiar în cazul unor reprezentanți ai spiritului religios la care acesta încă subzistă, există tendința unei „laicizări” din ce în ce mai accentuate în ceea ce privește viața socială, fapt care duce la o pierdere a vitalității tradiției creștine. Nu este imposibil pentru un occidental să caute o cale de realizare inițiativă într-o tradiție străină, iar capitolul XII arată în ce condiții poate fi considerată legitimă ceea ce se numește în mod obișnuit „convertirea”. Totodată, trecerea la o tradiție străină nu este acceptabilă decât în cazul în care este lipsită de orice intenție de „estetism” sau „exotism” [...], și autorul face observația că sunt occidentali care, prin constituția lor psihică specială, nu vor putea niciodată să înceteze a fi astfel și ar face mult mai bine să rămână așa cum sunt, pe de-a întregul și în mod sincer.

Ei trebuie totuși să se ferească de orice pseudoezoterism, fie că este vorba despre acela al ocultiştilor și al teozofiștilor, fie despre fanteziile mai seducătoare, poate, care se declară ca făcând parte dintr-un creștinism autentic și care ar avea drept scop să dea o oarecare satisfacție acelora dintre creștini care gândesc că nu se pot mulțumi cu învățătura exoterică obișnuită (capitolul XIV). În capitolul XV, René Guénon arată inconsistența reproșului de „orgoliu intelectual” atât de des formulat față de ezoterism în anumite medii religioase. Într-devăr, această a doua parte se termină cu noi precizări despre diferențele esențiale care există între realizarea inițiativă și realizarea mistică.

Subiectele abordate în partea a treia sunt complet noi în comparație cu cele din *Scurtă privire asupra inițierii*. Este

vorba, în principal, despre metode și despre diferitele căi de inițiere, precum și despre problema „maestrului spiritual”. Un capitol deosebit de important pentru cei care sunt ratașați la ceea ce a mai rămas din inițierile meșteșugărești din lumea occidentală este cel referitor la „Activitatea inițiativă în grup și prezența spirituală”, unde autorul arată că prezența unui maestru uman în astfel de organizații nu are același caracter de necesitate absolută ca în cazul majorității celorlalte forme de inițiere.

Ultima parte și, din multe puncte de vedere, cea mai importantă, privește anumite trepte ale acestei realizări spirituale față de care tot ceea ce precedă are ca scop ușurarea înțelegerii și, într-o oarecare măsură, mijloacele de acces (de la capitolul XXVI la XXIX). În sfârșit, ultimele trei capitole, care sunt cu adevărat cheia cărții *Scurtă privire asupra inițierii*, ca și a celei de față, conțin expunerea metafizică ce permite înțelegerea intelectuală a posibilității, plecând de la starea noastră corporală, a unei realizări spirituale totale ca și a naturii și funcțiunii Trimișilor divini pe care diferitele tradiții îi desemnează cu numele de Profeti, *Rasul*, *Bodhisattva* și *Avatāra*.

Pentru a facilita înțelegerea capitolelor V și XXVIII, am considerat util să reproducem în Anexă textele la care trimite autorul relativ la *Afrād* și la *Malāmātiyah*, ambele reprezentând trepte de inițiere efectivă în ezoterismul islamic.

Jean Reyor

I

ÎMPOTRIVA POPULARIZĂRII¹

Prostia unui mare număr de oameni și chiar a majorității este, poate, lucrul cel mai greu de suportat în această lume, mai ales în aceste vremuri și din ce în ce mai mult pe măsură ce se generalizează și se accentuează decăderea intelectuală caracteristică ultimei perioade din ciclu. Trebuie adăugată la aceasta ignoranța sau, mai bine spus, un anumit gen de ignoranță, care este de altfel strâns legată de prima, cea care nu este în niciun fel conștientă de sine, care își permite să afirme cu mai mult curaj că știe și înțelege mai puțin și care este prin chiar aceasta, pentru cel care suferă de ea, un rău iremediabil². Prostia și ignoranța pot fi reunite sub numele comun de neînțelegere; dar trebuie să fie bine înțeles că a

¹ Titlul capitolului în limba franceză este: *Contre la vulgarisation* – termenul *vulgarisation* presupune o nuanță depreciativă într-o măsură mult mai mare, iar cuvântul *popularizare* oferă o notă interpretativă specială. (*N. tr.*)

² În tradiția islamică, „adevărul” milosteniei presupune a suporta prostia și ignoranța oamenilor, și în aceasta constă *haqiqatus – zakāh* [*zakāh*: una dintre cele cinci obligații fundamentale ale musulmanului care constă în dania, zeciuiala, cota obligatorie pe care trebuie să o dea pentru comunitate – *n. tr.*], adică aspectul său interior, cel mai real (*haqiqah* se opune lui *muzaherah*, care este numai manifestarea exterioară sau respectarea preceptului luat în sens strict literal); aceasta derivă în mod firesc din virtutea „răbdării” (*as-sabr*), căreia i se acordă o importanță cu totul specială, așa cum o dovedește faptul că este menționată de 72 de ori în

suporta această neînțelegere nu implică în niciun fel acceptarea vreunei concesi, nici renunțarea la îndreptarea greșelilor cărora le dă naștere și la a face tot ceea ce este posibil pentru a le împiedica să se răspândească, acestea fiind o sarcină foarte neplăcută, în special când suntem obligați, la insistențele unora, să repetăm la nesfârșit lucruri care în mod normal ar fi de ajuns să fie spuse o dată pentru totdeauna. Această insistență la care recurg nu este, de altfel, lipsită de rea credință; și este adevărat că reaua credință implică în mod obligatoriu o îngustime de vedere care nu este, în definitiv, decât consecința unei neînțelegeri mai mult sau mai puțin complete, ajungându-se ca neînțelegerea reală și reaua credință, ca și prostia și ignoranța, să se împletească în așa fel încât adesea este greu de determinat exact partea uneia sau a celeilalte.

Vorbind despre concesiile făcute neînțelegerii, ne gândim mai ales la popularizare¹ sub toate formele sale; dorind punerea la dispoziția „oricui” a adevărilor de orice fel sau ceea ce se consideră, cel puțin, ca fiind adevăruri, când „oricine” înseamnă în mod necesar marea majoritate a proștilor și ignoranților, cum poate fi, în realitate, altceva decât ceea ce este? Popularizarea [vulgarizarea]² se naște, de altfel, dintr-o grijă eminentemente profană și, ca orice propagandă, ea presu-

Coran. [Consultă și *Coranul – Ediția a V-a – Ediție revizuită și adăugită*, trad. George Grigore, Ed. Herald, 2022. (N. red.)]

¹ A se vedea nota anterioară. Practica popularizării, a prezentării simple și inadecvate, lipsite de nuanțe și de adâncime este una dintre cele mai cunoscute metode de „răspândire a cunoștințelor” specific occidentală și europeană; ea este, în mod esențial o vulgarizare, în sensul cel mai strict al termenului, printr-un „populism” științific cu rădăcini ideologice cu cele mai grave consecințe, deoarece încurajează mediocritatea și superficialitatea. Din păcate, și „documentarea electronică”, prin intermediul computerului suferă, de multe ori, de aceeași maladie. (N. tr.)

² Parantezele drepte aparțin traducătorului.

pune, în cazul celui care se dedă la așa ceva, un anumit grad de neînțelegere, fără îndoială ceva mai redusă decât aceea a „marelui public” căruia i se adresează, dar și cu atât mai mare cu cât ceea ce el pretinde că expune depășește în mare măsură nivelul său mental. De aceea inconvenientele popularizării sunt cele mai limitate atunci când ceea ce se difuzează este de un ordin mai profan, cum ar fi concepțiile filosofice și științifice moderne, care, chiar la nivelul adevărului pe care ajung să îl aibă nu au nimic profund sau transcendent. Acest caz este de altfel cel mai frecvent, căci mai degrabă în această zonă este interesat „marele public” ca urmare a educației primite, în plus oferindu-i-se în mod facil agreabila iluzie că posedă „o cunoaștere” obținută fără efort; autorul popularizării deformează totdeauna lucrurile prin simplificare și, de asemenea, afirmând cu toată convingerea ceea ce savanții nu privesc decât ca simple ipoteze, dar, luând o atare atitudine, el nu face altceva decât să continue aceleași procedee existente în învățământul rudimentar care este impus tuturor în lumea modernă și care, în fond, nu este altceva decât vulgarizare, și poate cea mai nefastă într-un anumit sens, căci dă mentalității celor care o recepționează o amprentă „scientistă” de care foarte puțini sunt capabili să se desprindă ulterior. Acțiunea vulgarizatorilor nu face altceva decât să o întrețină și să o adâncească și mai mult, ceea ce le atenuază responsabilitatea într-o oarecare măsură.

Observăm acum un alt tip de vulgarizare care, cu toate că nu atinge decât un public mai restrâns, credem că prezintă pericole mult mai mari, fie și numai pentru confuziile pe care riscă să le provoace, cu voie sau nu, și care se referă la cele ce, prin natura lor, ar trebui să fie la adăpost de asemenea tentative, și anume doctrinele tradiționale, și în special doctrinele orientale. Într-adevăr, ocultistii și teozofiștii au întreprins deja câte ceva în acest sens, dar nu au reușit decât să producă falsuri

grosolane; ceea ce ei prezintă, însă, îmbracă acum aparențe serioase, am spune chiar mai „respectabile”, care se pot impune multor oameni care nu ar fi seduși de deformările prea vizibil caricaturale. Există, de altfel, printre vulgarizatori, o distincție pe care trebuie să o remarcăm în ceea ce privește intenția lor, dacă nu rezultatele la care ajung; în mod natural, toți vor în mod egal să răspândească ideile pe care le expun cât mai mult posibil, dar pot fi îndemnați de motive foarte diferite. Pe de o parte, sunt propagandiștii a căror sinceritate nu poate fi pusă la îndoială, dar a căror atitudine dovedește că înțelegerea lor doctrinară nu a mers prea departe; în plus, chiar în limitele a ceea ce ei înțeleg, nevoile propagandei îi antrenează, obligatoriu și permanent, la o adaptare la mentalitatea celor cărora li se adresează, mai ales când este vorba de un public occidental de condiție „medie”, adaptare care nu poate fi decât în detrimentul adevărului; și ceea ce este mai curios este că în cazul lor există o astfel de necesitate, care ar face cu totul nedreaptă acuzarea lor de alterare voită a adevărului. Pe de altă parte, există unii care, de fapt, nu sunt interesați decât în mică măsură de doctrine, dar care, constatând succesul pe care îl au aceste lucruri într-un mediu destul de extins, găsesc profitabilă această „modă” din care fac o adevărată întreprindere comercială; aceștia sunt, de altfel, mult mai eclectici decât primii și răspândesc fără discernământ tot ceea ce li se pare a fi de natură să satisfacă gusturile unei anumite „clientele”, aceasta fiind, evident, și principala lor preocupare, chiar când cred că trebuie să afișeze oarecare pretenții de „spiritualitate”. Bineînțeles, nu dorim să dăm niciun nume, dar credem că mulți dintre cititorii noștri vor găsi ușor câteva exemple din fiecare caz; nu ne referim la simplii șarlatani, așa cum se întâlnesc des printre pseudoezoteriști, care înșală cu bună știință publicul prezentându-i propriile invenții sub eticheta doctrinelor pe care nu le cunosc, în cea

mai mare parte, contribuind astfel la mărirea confuziei în mintea acestui nefericit public.

Dar ceea ce este și mai supărător în toate acestea, în afară de ideile false sau „simpliste” despre doctrinele tradiționale și care sunt răspândite, este faptul că mulți oameni nu știu nici măcar să facă distincția între opera vulgarizatorilor de orice fel și o expunere care nu are grija de a satisface publicul sau de a se coborî la nivelul acestuia; ei pun totul pe același plan, până la a atribui aceleași intenții în ambele cazuri, atât de îndepărtate în realitate. Aici avem de-a face pur și simplu cu prostia, dar destul de des și cu reaua credință, sau, mai probabil, și cu una și cu cealaltă; într-adevăr, pentru a lua un exemplu care ne privește direct, după ce am explicat clar de fiecare dată, de câte ori s-a ivit ocazia, cum și pentru care motive ne-am opus oricărei propagande și în egală măsură oricărei vulgarizări, și fiindcă am protestat de mai multe ori împotriva afirmațiilor unora care, în ciuda acestui fapt, nu au încetat să ne atribuie intenții propagandiste, când îi vedem pe acești oameni sau pe alții la fel, care repetă la nesfârșit aceeași calomnie, cum ar fi posibil să admitem că sunt de bună credință? Dacă, cel puțin, în lipsa oricărei înțelegeri, ar fi avut măcar puțină logică, le-am fi cerut să ne spună ce interes am putea avea să căutăm să convingem pe cineva, oricine ar fi, de adevărul unei idei sau al alteia, și suntem siguri că nu ar putea niciodată să găsească un răspuns cât de cât plauzibil la această întrebare. Printre propagandiști și popularizatori, unii sunt așa datorită unui sentimentalism deplasat, alții deoarece au un profit material oarecare; or, este evident prin chiar natura expunerii doctrinelor așa cum o facem noi, că nici unul nici celălalt din aceste două motive nu există, nicicum, și că, de altfel, presupunând că ne-am fi putut vreodată propune să facem o propagandă oarecare, am fi adoptat în mod necesar o atitudine cu totul opusă aceleia de rigoare intransigentă

doctrinară, cum a fost, în mod constant, a noastră. Nu dorim să insistăm prea mult, dar, luând în considerare diferitele aspecte, de câțva timp înapoi [întâlnind] o stranie recrudescență a atacurilor celor mai nedrepte și nejustificate, ni s-a părut necesar, cu riscul de a atrage reproșuri că ne repetăm, să mai punem o dată în plus lucrurile la punct.